

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرحله‌ی آماده‌سازی فایل				
پیاده‌سازی	تصحیح و ویرایش اولیه	ذکر مأخذ	ویرایش دوم	تکمیل مأخذ و ویرایش نهایی

مقصود از تعبیر **ارْجِعِ إِلَى رَبِّكَ** برای امام حسین علیه السلام در سوره‌ی فجر

کلمات کلیدی: امام حسین علیه السلام، سوره‌ی فجر، قوس نزول و صعود، آثار، هدایت خلق، رجوع، بازگشت، وصال.

پرسش:

نقل شده که آیه‌ی **يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ**^۱ برای امام حسین علیه السلام است؛ زمانی که به شهادت رسیدند. اما در این آیه خداوند می‌فرماید: **ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ!** ارجمی یعنی برگرد! اگر من درست فهمیده باشم، یعنی وقتی انسان دارد به سمتی می‌رود، رویش را برگرداند، برگردد و به یک سمت دیگر برود. ولی حضرت که همیشه رویشان به سمت خدا بوده؛ پس چرا می‌گویند این آیه مال امام حسین علیه السلام است؟

پاسخ:

قوس نزول پیغمبر صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام را نگاه کنید! یک پایین آمدن دارند. در مناجات بعد از دعای عرفه - که البته بارها گفتیم آن مناجات مال امام حسین علیه السلام نیست، ولی مناجات بسیار زیبایی است و نکات خیلی قشنگ عارفانه‌ای در آن هست، - آمده که **إِلَهِي أَمَرْتُ بِالرُّجُوعِ إِلَى الْأَثَارِ**: خدایا تو به من امر

۱. سوره‌ی فجر، آیات ۲۷ و ۲۸.

کردی که به آثار خلقت مراجعه کنم؛ حالا **فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ**: خدایا من آدمم به سمت آثار؛ آدمم به سمت خلق؛ مردم را هدایت کردم؛ کارهایی را که برعهده‌ام بود کردم؛ حالا می‌خواهم دوباره برگردم پیش خودت. من را برگردان پیش خودت. **مَصُونُ السَّرِّ عَنِ النَّظْرِ إِلَيْهَا**:^۲ طوری هم برگردم که اصلاً سرّ مصون از نظر به اینها باشد. یعنی گویا اصلاً من خلقی ندیدم؛ جز تو احدی را ندیدم؛ پس برگشتن است!

یا در یک فراز دیگر هست که: **إِلَهِي تَرُدُّدِي فِي الْأَثَارِ يُوجِبُ بُعْدَ الْمَزَارِ**: خدایا این آمد و شد من در آثار خلقت تو سبب شده که دیدار تو برای من دور شود؛ بُعد مزار پیدا کنم. **فَأَجْمَعُنِي عَلَيْكَ بِخِدْمَةٍ تُوصِلُنِي إِلَيْكَ**:^۳ خدایا من را با خدمتی جمع کن که مرا به وصال خودت برساند. بنابراین آنها پایین آمدند برای دستگیری ما؛ برای هدایت ما؛ و دلشان می‌خواهد دوباره برگردند همان جایی که بودند. دقت کردید! این به معنای این نیست که خدای نکرده بی‌توجه به خدا شده باشند. خیر! آنها به هر چیز نگاه می‌کنند، قبل و بعد و همراه و درون آن چیز خدا را می‌بینند. ولی به هر حال این حالت پرداختن به خلق یک بحث دیگر است؛ یک وقت انسان خدا را در آینه می‌بیند، یک وقت مستقیماً با خدا مرتبط است. این است که خدای متعال امر کرد: **ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً**: دیگر مأموریتت را انجام دادی؛ از پیش من به سمت خلق آمدی و مأموریتت را انجام دادی. حالا پیش خودم برگرد!

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ^۴

۲. سیدین طاووس، اقبال الاعمال، ج ۱، ص ۳۴۹؛ مجلسی، بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۲۶ و محدث قمی، مفاتیح الجنان، اعمال روز عرفه.

۳. سیدین طاووس، اقبال الاعمال، ج ۱، ص ۳۴۸؛ مجلسی، بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۲۵ و محدث قمی، مفاتیح الجنان، اعمال روز عرفه.

۴. کلینی، کافی، ج ۴، ص ۵۷۵؛ حرّعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۹۳ و مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۳۰۱.